

RESTAURATIE KLAIS ORGEL

=====

V O O R B E R E I D I N G L A S T E N B O E K

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 25 MEI 1988.

Aan de Firma E. Verschueren,
Romeinse Kassei 57,
3500 Tongeren

Bijlage : 1

Mijne Heren,

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de
offertevraag voor restauratie van het Klaais-orgel, in
de Christus Koning kerk te Antwerpen.

Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opgemaakt
door onze advisuer, de heer Koos van de Linde.

Voor eventuele vragen van technische aard kunt u direkt
met hem kontakt opnemen op volgend adres :

Grietstraat 20 - 3514 V J UTRECHT Nederland
tel.: 00 - 31 - 30 - 731 399.

Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht zich
te wenden tot de kerkfabriek op hogervermeld adres.

In afwachting van uw antwoord verblijven wij,

Namens de Kerkfabriek,

Hoogachtend,

De secretaris

De voorzitter,

A. Verstreken

R. De Heyn

Firma E. Verschueren.

Rom. KASSEI, 57

Tongeren. 3700.

Meneer Van der Linden
heeft gebeld:

* Adres ORGELBOUW:

Firma E. Verschueren

Romeinse ^{KASSEI} ~~KASSEI~~ 57

3500 Tongeren

012/23.16.43

* zal vanavond brief
i.v.m. Orgelbouw in
bus steken

MEI 1988.

Bijlage : 1

voor de

, in

opgemaakt

direct

ocht zich

es.

r,

A. Verstreken

R. De Heyn

Kerkfabriek Christus Koning
L. Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 21.5.88

Fa. Joh. Klais Orgelbau GmbH
Kölnstraße 148
D 5300 BONN 1
Bundesrep. Deutschland

Sehr geehrter Herr,

Der Kirchenvorstand von Christ König in Antwerpen hat das Vergnügen Ihnen zu fragen ein Angebot zu machen für die Restaurierung der Orgel dieser Kirche. Eingeschlossen finden Sie eine Beschreibung der Werke, abgefaßt von unserem Sachverständiger, Herrn Koos van de Linde. Die deutsche Fassung enthält nur die Beschreibung der Werke. Von den Klauseln die Prozedur betreffend, ist folgendes wichtig:

- Ein Besuch an der Orgel muß mit dem Experten verabredet werden.
- Als Referenzen sollen ein oder mehrere vergleichbare Instrumente die in den letzten Jahren restauriert worden sind, aufgegeben werden.
- Die Angebote müssen spätestens am 30. Juni in versiegelten Umschlägen bei dem Kirchenvorstand eingetroffen haben.
- Die Angebote werden nicht nur nach Preis, sondern auch inhaltlich beurteilt. Auch die besuchte Instrumente werden in der Beurteilung einbezogen.

Für Fragen technischer Art können Sie sich direkt zum Experten wenden. Für Fragen anderer Art bitten wir Ihnen den Kirchenvorstand zu kontaktieren.

Ihrer Antwort entgegensehend verbleiben wir,

Hochachtungsvoll,

Beschreibung der Wiederherstellungsarbeiten an der Klais-Orgel der Christ König-Kirche in Antwerpen.

Die Klais-Orgel in Christ König ist im Jahre 1930 zusammen mit der Kirche gebaut worden für die Weltausstellung in Antwerpen. Das Instrument hat 72 klingende Stimmen (darunter 3 Transmissionen), verteilt über Hauptwerk, Rückpositiv, Schwellwerk, Brustwerk und Pedal. Die Windladen sind Kegelladen, die Traktur ist elektro-pneumatisch. Die Disposition lautet:

I. Rückpositiv

1. Rohrgedackt 8'
2. Quintadena 8'
3. Zartflöte 8'
4. Praestant 4'
5. Spitzflöte 4'
6. Sifflöte 2'
7. Nachthorn 1'
8. Tertian 2f.
9. Zimbel 2-3f.
10. Krumhorn 8'
11. II-I
12. III-I
13. IV-I
14. Sub in I
15. I-I
16. Super II-I
17. Sub III-I
18. Super III-I
19. Sub IV-I
20. Super IV-I

II. Hauptwerk

21. Praestant 16'
22. Quintadena 16'
23. Kupferprincipal 8'
24. Offenflöte 8'
25. Nachthorngedackt 8'
26. Dulciana 8'
27. Singendprincipal 4'
28. Hohlflöte 4'
29. Kupferoctave 4'
30. Spitzquinte 2 1/2'
31. Superoctave 2'
32. Gemshorn 2'
33. Cornett 3-5f.
34. Mixtur 4-5f.
35. Dulcian 16'
36. Trompete 8'
37. Kopffregal 4'
38. I-II
39. III-II
40. IV-II
41. Super in II
42. Super III-II
43. Super IV-II

III. Schwellwerk

44. Lieblich Gedackt 16'
45. Geigenprincipal 8'
46. Holzflöte 8'
47. Viola di gamba 8'
48. Bourdon 8'
49. Salicional 8'
50. Vox coelestis 8'
51. Schweizerpfeife 4'
52. Querflöte 4'
53. Octave 4'
54. Waldflöte 2'
55. Sesquialtera 2f.
56. Grosse Cymbel 4-5f.
57. Bombarde 16'
58. Trompete 8'
59. Clairon 4'
60. Tremolo
61. IV-III
62. Sub in III
63. III Normallage ab
64. Super in III

IV. Brustwerk

65. Diapason 8'
66. Rohrflöte 8'
67. Gemshorn 8'
68. Principal 4'
69. Blockflöte 4'
70. Flageolet 2'
71. Nachthornterz 1 1/2'
72. Superquinte 1 1/2'
73. Carillon 2f.
74. Scharff 3-4f.
75. Oboe 8'
76. Geigend Regal 4'
77. Tremolo
78. Sub in IV
79. IV Normallage ab
80. Super in IV

Pedal

81. Untersatz 32'
82. Principalbaß 16'
83. Violonbaß 16'
84. Subbaß 16'
85. Quintbaß 10 3/4'
86. Octavbaß 8'
87. Gedacktpommer 8'
88. Choralbaß 4'
89. Flachflöte 2'
90. Hintersatz 3-7f.
91. Contraposaune 32'
92. Posaune 16'
93. Baßtrompete 8'
94. Schalmey 4'
95. Gedacktbass 16'
96. Baßflöte 8'
97. Bombarde 16'
98. I-Ped
99. II-Ped
100. III-Ped
101. IV-Ped
102. Super III-Ped

Die Numm. 95-97 sind Transmissionen von 44, 48 und 57.
Die beide 32' Register sind Units.
Manualumfang: C-c'
Pedalumfang: C-g'

Die Superoktavkoppeln sind teilweise reell ausgebaut.
Die Superoktavkoppeln vom Hauptwerk und Brustwerk stehen auf separaten Laden.
Diese sind im Augenblick außer Betrieb und befinden sich in einem schlechten Zustand.
Die Trompete und der Clairon im Schwellwerk stehen auf einer Sonderlade mit Hochdruck und einem eigenen Ventilator. Diese Lade ist schon längere Zeit außer Betrieb.

1. Pfeifenwerk

Die Pfeifen sind fast alle noch in einem guten Zustand. Sie sollen gereinigt werden. Bei den Labialpfeifen muß die Befilzung der Hüte und die Beledung der Spünde wo nötig erneuert werden. Bei den Zungestimmen müssen die Kehlen wo nötig wieder geflächt werden und die Oxydation der Zungen entfernt. Alle beschädigten Pfeifen müssen repariert werden. Intonationsfehler und störende Ungleichmäßigkeiten in der Intonation müssen abgeholfen werden.

2. Windladen

Die linke Hauptwerkslade ist schon völlig restauriert worden, so daß die nachfolgenden Arbeiten darauf keine Beziehung haben.

a. Allgemeine reparaturen

Die Windladen weisen, die Trompetenlade vom Schwellwerk ausgenommen, keine bemerkbare Fehler auf.

Bei der schon restaurierten Windlade vom Hauptwerk zeigte es sich aber daß die Kegel zu flach und die Ränder der Kegelbohrungen zu scharf sind. Die Beledung der Kegel ist dadurch auf diesen Rändern völlig eingedrückt, wodurch die Kegel nicht ganz mehr schließen. Obwohl dies bis jetzt noch keine Heuler zur Folge hat, kann man den leckenden Wind bei manchen Pfeifenlöchern schon fühlen. Es ist deshalb zweifelhaft ob die Laden noch lange gut funktionieren werden wenn die Orgel nach der Restaurierung wieder frequent gespielt werden wird.

Auch ist bei der restaurierten Lade festgestellt worden daß manche Pfeifenstöcke sich einigermaßen gezogen haben. Dies ist mit die Folge der Verwendung von niger gutem Holz.

Schließlich ist in der genannten Lade an einigen Stellen Holzwurmbefall festgestellt worden. Dieser ist nicht beunruhigend, muß aber wohl behandelt werden.

Obwohl nicht untersucht, darf angenommen werden daß die andere Windladen, infolge der gleichen Konstruktions- und Materialprobleme, die gleiche Fehler aufweisen werden können wie die linke Hauptwerkslade. Darum sollen nachfolgende Wiederherstellungsarbeiten ausgeführt werden:

- Reinigen und nötigenfalls flächen der Membranleisten.
- Erneuern aller Hubmembranen in bester Qualität Membranleder.
- Neu beledern aller Tastenbälgechen.
- Neu beledern der Registerbälgechen in den Laden.
- Ersetzen der Kegel durch mehr konische Exemplare, mit Einschluß der messing Gewindedrähte und hölzerne Konterventile. Für die Beledung der neuen Kegel soll gutes Schafleder verwendet werden.
- Konisch abschrägen und ausbrennen der Ränder der Kegelbohrungen.
- Erneuern der Geleitetstifte der Kegel.
- Flächen der Pfeifenstöcke.
- Reparieren oder ersetzen der beschädigten Kondukten. Dafür darf ein anderes Material verwendet werden als die heutige Pappöhre.
- Entfernen des Abdichtungsmaterials unter den Pfeifenstöcken, zukleben der Kanzellen mit gutem Papier und anbringen neuer Abdichtungen aus einem dauerhaften und gut abschließenden Material. Welches Material verwendet wird,

- soll in dem Angebot erwähnt werden.
- Verleimen eventueller Risse.
- Wo nötig, behandeln gegen Holzwurm.
- Wieder anschließen der Pneumatikröhre der Registratur der Trompetenlade vom Schwellwerk.

b. Die Zusatzladen der Superoktavkoppeln

Die Zusatzladen der Superoktavkoppeln vom Hauptwerk und Brustwerk sind nicht mehr angeschlossen. Sie machen den Eindruck sich in schlechtem Zustand zu befinden, indessen die daraufstehende Pfeifen völlig verschmutzt sind. Diese Laden müssen in gleicher Weise wiederhergestellt werden als die übrigen Laden. Auch müssen die abgeschlossene Kondukten mit welche sie an dem Wind angeschlossen waren, repariert oder ersetzt und wieder angeschlossen werden. Die vermoderte Gerüste worauf sie stehen müssen erneuert werden. Dabei sollen diese Laden wenigstens auf die Höhe vom Stimmgang gebracht werden zur erleichterung der Pflege und Vermeidung erneuter Vernachlässigung.

3. Bälge en Windkanäle

Die Bälge sind offenbar schon einmal neu beledert worden. Das Leder befindet sich noch in einem guten Zustand, so daß Reparaturen an den Bälgen nicht notwendig sein werden. Die Windkanäle weisen an mehrere Verbindungsstellen Undichtigkeiten auf, die verursacht werden von dem austrocknen der Lederstreifen. Das anbringen neuer Streifen ist notwendig. Der Tremulant vom Schwellwerk funktioniert nicht mehr und muß repariert werden. Die beschädigte und undichte Pappkondukten, die für das anschließen mancher Prospektladen und Relais verwendet sind, müssen repariert oder erneuert werden. Falls sie erneuert werden, soll das verwendete Material in dem Angebot erwähnt werden.

4. Ventilatoren

Die große Meidinger Windmaschine funktioniert noch gut und soll nur nachgesehen und geschmiert werden. Der separate Ventilator der Trompetenlade vom Schwellwerk funktioniert zwar noch, aber war durch die schwierig zugängliche Stelle nicht zu untersuchen. Es ist deshalb möglich daß dieser aus demselben Grunde zu wenig geschmiert worden ist und ersetzt werden muß. Warscheinlich aber wird nachsehen und schmieren genügen. Wenn Ersatz sich notwendig zeigen möchte, wird im Einvernehmen mit dem Expert gegen Mehrpreise ein neuer Ventilator (Meidinger oder Ventus) geliefert werden müssen.

5. Schwachstrom-Anlage

Statt des alten Umformers soll einen Gleichrichter installiert werden von 24 V und wenigstens 60 A. Die Restwelligkeit soll $\leq 0,5 \%$ sein.

6. Traktur

Die elektrische Traktur soll ganz neu angelegt werden, die Magnete ausgenommen. Eventuell defekte Magnete sollen repariert oder ersetzt werden.

7. Spieltisch

a. Abkoppeln und verstellen des alten Spieltisches

Die geringere Betriebssicherheit und komplizierte Einrichtung der Spielhilfen machen Restaurierung des alten Spieltisches unerwünscht. Darum muß dieser abgekoppelt und an einem anderen Ort auf der Empore aufgestellt werden.

b. Abkoppeln der alten Setzer-Apparate

Die alte elektro-pneumatische Setzer-Apparate sind ein charakteristisches Produkt der Bauzeit. Sie sind aber zu verletzlich um längere Zeit zuverlässig funktionieren zu können. Sie sollen daher abgekoppelt werden und an ihrem alten Ort stehen bleiben.

c. Lieferung eines neuen Spieltisches

Es soll einen neuen Spieltisch von Eichenholz gemacht werden, wobei für die Füllungen eichen Multiplex verwendet werden darf. Die Manuale sollen dieselben Maße haben als die alte. Die Untertasten sollen mit bester Qualität Beinbelag belegt werden, die Obertasten sollen von Ebenholz gemacht werden. Die Pedalklavatur soll von Eichenholz gemacht werden und soll, im Gegensatz zur heutigen, konkav aber nicht strahlenförmig angelegt werden.

Die Register sollen als Ziehknöpfe, die vom Setzer bewegt werden können, an beiden Seiten der Manuale in vertikalen Reihen angebracht werden, nach Amerikanischem Modell. Die Namen der in der Disposition kursivierten Register sollen in einer anderen Farbe angebracht werden, vorzugsweise rot.

Im Spieltisch soll einen Komputersetzer eingebaut werden mit 256 Kombinationen. In dem Angebot soll aufgegeben werden von welchem Typus dieser sein wird. Auch soll angegeben werden wie die Spieltraktur mit dem Kopplungsmechanismus angelegt wird. Dabei muß darauf geachtet werden daß solche Teile verwendet werden, daß man in Belgien schnell und ohne große Mühe Ersatzstücke bekommen kann. Für alle bewegliche Kontakte sollen Silberkontakte verwendet werden. Die inwendige Anlage des Spieltisches soll übersichtlich sein und alle Teile sollen für Reparaturen leicht erreichbar sein.

Die nachfolgende Spielhilfen sollen eingebaut werden:

- 256 generelle Setzerkombinationen mit den Druckknöpfe und Fußpistons.
Zwischen den Manualen werden keine Knöpfe angebracht. Ein Tuttiknopf ist nicht nötig.
- Ein Generalcrescendo. Dieses soll entweder einstellbar sein oder eine Wahl aus vier vorprogrammierte möglichkeiten bieten.
- Ein Schwelltritt.

Außer den bereits genannten Pistons sollen noch nachfolge Fußpistons angebrachnt werden:

- Pro Werk ein Absteller für die kursivierte Register.
- Ein genereller Absteller für die kursivierten Register.
- Fußpistons die die Registerknöpfe der Koppeln I-I, II-I, III-I, IV-I, IV-III, I-P, II-P, III-P en IV-P ein- und ausschalten.
- Ein Piston für das ein- und ausschalten des Generalcrescendos.

Weiter sollen ein Voltameter, ein Meter für den Stand des Generalcrescendos und Schalter für die Ventilatoren und den Gleichrichter angebracht werden. Diese Schalter sollen nicht in den Klaviaturrahmen angebracht werden wie beim heutigen Spieltisch.

Über den Pistons der Absteller und den Schaltern der Ventilatoren und des Gleichrichters sollen Kontrollampen angebracht werden.

8. Schwellkasten

Der Jalousienmechanismus vom Schwellkasten muß wiederhergestellt werden, entweder durch Restaurierung der bestehenden Apparaten (Neubeledierung der Bälgen, Erneuerung der Hubmembranen) oder Anbringung neuer Apparaten. In dem Angebot

soll angegeben werden in welcher Weise dies ausgeführt wird.

Wie effektiv der Schwellkasten ist, ist im heutigen Zustande schwierig zu beurteilen. Es mag sich wünschenswert erweisen die Schalldämpfung durch die Wände zu verbessern. Der Preis wofür diese Arbeit, wenn nötig, ausgeführt wird, soll separat angegeben werden.

Die Fensteröffnung hinter der Trompetenlade soll mit Holz oder Multiplex von guter Qualität zugemacht werden. Es sollen nur Materiale verwendet werden die Holzwurmbeständig sind.

9. Vom Holzwurm befallene Teile der Gerüste

An manchen Stellen sind Teile der Gerüste auf welchen die Windladen und Bälge ruhen, stark vom Holzwurm befallen. Diese Teile müssen ersetzt werden. Die nur leicht vom Holzwurm befallene Teile müssen gegen Holzwurm behandelt werden.

10. Holzverkleidung Gehäuse

Der untere Teil vom Gehäuse ist heute mit Holzfaserplatten verkleidet, was eine sehr unschöne Wirkung hat. Sie sollen entweder durch vertikale Bretter mit offener Fuge (wie es teilweise schon der Fall ist) oder durch Ständer- und Balkenwerk mit Füllungen aus Eichenholz. Für die Füllungen darf auch eichen Multiplex verwendet werden.

Für beide Möglichkeiten soll einen Preis angegeben werden. In beiden Fällen darf aber die Verkleidung des Mittleren Teils nicht höher sein als die Oberseiten der Windladen vom Haupt- und Brustwerk. Zur Erreichung einer besseren Klangausstrahlung soll von dieser Höhe Sägearbeit angebracht werden. Auch soll in beiden Fällen darauf geachtet werden daß der pneumatische Hilfsspieltisch und die Bälge im Unterteil des Gehäuses gut erreichbar bleiben.

Die Verkleidung innen im Gehäuse unter dem Schwellwerk soll in solcher Weise geändert werden daß der Ventilator der Trompetenlade gut erreichbar wird.

11. Transport

Für den Transport soll eine separate Preise gemacht werden.

Allgemeine Klauseln

- Bei allen Arbeiten sollen bewährte Materiale bester Qualität verwendet werden. Dabei soll auch die Lieferbarkeit der Ersatzteilen auf längere Frist berücksichtigt werden.
- Alle Montage- und Demontagekosten sollen in die betreffende Arbeiten einkalkuliert werden.
- In allen Fällen in welchen der Orgelmacher freigelassen wird in der Wahl von Materialien und Konstruktionen, sollen diese genau spezifiziert werden.
- Alle Preise sollen mit Einschluß etwaiger Zöllen angegeben werden.
- Von den zu erwartenden Reise- und Aufenthaltskosten, die nicht im Preise einbegriffen sind, soll eine ungefähre Veranschlagung gemacht werden, aufgeteilt in Reisekosten und Aufenthaltskosten.

Koos van de Linde
Grietstraat 20
3514 VJ Utrecht
NEDERLAND
tel. 030-731399

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 20 Mei 1988.

Aan de Heer W. Corluy,
Voorzitter van de Directieraad van de Generale Bank,
Zetel Antwerpen,
Meir 48
2000 ANTWERPEN.

Bijlage : 1

Geachte Heer Corluy,

In verband met het mecenaat dat de Generale Bank wil uitoefenen voor het herstel van het waardevolle orgel van onze kerk, heb ik het genoegen U hierbij het lastenboek te bezorgen, opgemaakt door de Heer Koos van de Linde uit Utrecht, en dat werd goedgevonden door Prof. De Riemaecker en door Prof. Kan. Joris.

Dit lastenboek zal verstuurd worden naar zes orgelbouwers, namelijk Elbertse in Nederland, Pels in Herselt, Andriesse in Menen, Loncke in Zarren-Kortemark, Klaiss in Duitsland en Manufacture d'orgues Luxembourgeoise uit Lintgen, Groot Hertogdom Luxemburg.

We zullen niet nalaten U op de hoogte te houden van de verdere evolutie en bieden U inmiddels de uitdrukking van onze oprechte hoogachting,

Namens de Kerkfabriek van Kristus Koning,

De Voorzitter,

R.De Heyn

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, den 20. Mai 1988

Manufacture d'orgues Luxembourgeoise
LINTGEN
Luxembourg
tel.: 00-352-32345

Sehr geehrte Herren,

hierbei haben wir das Vergnügen, Ihnen einzuladen zu der Offerte für
Herrstellung des Klais-Orgels in der Christus Koning Kirche in Antwerpen.

Beiliegend finden Sie eine Beschreibung der Arbeiten, aufgestellt von un-
serem Sachverständiger, Herr Koos van de Linde.

Für eventuelle Fragen von technischer Art können Sie sich gleich mit ihm in
Verbindung stellen auf folgende Adresse:

Grietstraat 20 - 3514 VJ UTRECHT (Niederland)
Tel.: 00-31-30-731-399

Für Auskünfte von sachlicher Art bitten wir Sie, sich zu wenden an die
Kerkfabriek auf höher genannte Adresse.

Nahmens die Kerkfabriek,

Hochachtungsvoll,

Sekretär

A. Verstrecken

Vorsitzender

R. De Heyn

Anlage: 1

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausestraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 17 MEI 1988.

Aan de firma PV.B.A. Andriessen,
Benediktinessenstraat 10-12,
8600 MENEN.

Mijne Heren,

Bijlage : 1

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de
offertevraag voor restauratie van het Klais - orgel, in de
Christus Koning kerkte Antwerpen.

Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opgemaakt
door onze adviseur, de heer Koos van de Linde.

Voor eventuele vragen van technische aard kunt u direkt
met hem kontakt opnemen op volgend adres :

Grietstraat 20- 3514 V J UTRECHT Nederland.

tel.: 00 - 31 - 30 - 731 399.

Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht
zich te wenden tot de kerkfabriek op hogervermeld adres.

In afwachting van uw antwoord verblijven wij,

Namens de Kerkfabriek,

Hoogachtendn,

De secretaris

De Voorzitter,

A. Verstreken

R. De Heyn

· Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 13 MEI 1988.

tel.: 2.37.58.47

Aan de firma Pels - D'Hondt,
Dorp 73
3170 HERSELT.

Mijne Heren,

Bijlage : 1

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de
offertevraag voor restauratie van het Klais-orgel, in de
Christus Koning kerk te Antwerpen

Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opge-
maakt door onze adviseur, de heer Koos van de Linde.

Voor eventuele vragen van technische aard kunt U direkt
met hem kontakt opnemen op volgend adres :

Grietstraat 20 - 3514 V J UTRECHT Nederland

tel.: 00 - 31 - 30 - 731 399.

Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht zich
te wenden tot de kerkfabriek op hogervermeld adres.

In afwachting van uw antwoord verblijven wij,

Namens de Kerkfabriek,

Hoogachtend,

De secretaris,

A. Verstreken

De voorzitter,

R. De Heyn

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 17 MEI 1988.

Aan de firma P.V.B.A. Loncke,
Esenstraat 31,
8130 ZARREN - KORTEMARK.

C. 051. 56.60.03

Mijne Heren,

Bijlage : 1

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de
offertevraag voor restauratie van het Klaïs-orgel, in de
Christus Koning kerk te Antwerpen.

Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opge-
maakt door onze adviseur, de heer Kjos van de Linde.

Voor eventuele vragen van technische aard kunt u direct
met hem kontakt opnemen op volgend adres :

Grietstraat 20 - 3514 V J UTRECHT Nederland
tel.: 00 - 31 - 30 - 731 399.

Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht
zich te wenden tot de kerkfabriek op hogervermeld adres.

In afwachting van uw antwoord verblijven wij,

Namens de Kerkfabriek,

Hoogachtend

De secretaris,

De Voorzitter,

A. Verstreken

R.De Heyn

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 13 MEI 1988.

03/—
tel.: 2.37.58.47

Aan de firma J.J. Elbertse & Zn.,
Oranjelaan 2,
3761 BW SOEST
Nederland.

Bijlage : 1

Mijne Heren,

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de
offertevraag voor restauratie van het Klais-orgel in de
Christus Koning kerk te Antwerpen.

Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opge-
maakt door onze adviseur, de heer Koos van de Linde.

Voor eventuele vragen van technische aard kunt U direkt
met hem kontakt opnemen op volgend adres :

Grietstraat 20 - 3514 V J UTRECHT Nederland
tel. 030 - 731.399.

Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht
zich te wenden tot de kerkfabriek op hogervermed adres.

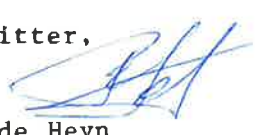
Hoogachtend,

Namens de Kerkfabriek,

Desecretaris,

A. Verstreken

De voorzitter,

R. de Heyn

Kerkfabriek Christus Koning
L. Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 20.4.88

Aan de firma Pels-D'Hondt
Dorp 73
3170 HERSELT

Mijne heren,

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de offertevraag voor restauratie van het Klais-orgel in de Christus Koning-kerk te Antwerpen. Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opgemaakt door onze adviseur, de heer Koos van de Linde. Voor eventuele vragen van technische aard kunt U direct met hem contact opnemen. Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht zich tot de kerkfabriek te wenden.

In afwachting van uw antwoord verblijven wij,

Hoogachtend,

namens de kerkfabriek,

de secretaris

de voorzitter

Kerkfabriek Christus Koning
L. Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 20.4.88

Aan de firma J.J. Elbertse & Zn.
Oranjelaan 2
3761 BW SOEST
Nederland

Mijne heren,

Hierbij hebben wij het genoegen U uit te nodigen voor de offertevraag voor restauratie van het Klais-orgel in de Christus Koning-kerk te Antwerpen. Bijgaand vindt U een beschrijving van de werken, opgemaakt door onze adviseur, de heer Koos van de Linde. Voor eventuele vragen van technische aard kunt U direct met hem contact opnemen. Voor inlichtingen van zakelijke aard wordt U verzocht zich tot de kerkfabriek te wenden.

In afwachting van uw antwoord verblijven wij,

Hoogachtend,

namens de kerkfabriek,

de secretaris

de voorzitter

(1)

Dortmund.

Markus Kirche (Evang. luth.)

Guthrie-strasse 10/16

Vorher: M. Koon

Tel. 231.812 133.

Nota: - 2 of 3 winter in gebruik
- gedeelte vloer 180 m²

(2)

Oostvrijh

Vaklabriuch

Part: Dokter Leidner

Tel. 767 226 08

Nota: - 3 jaar
- 200 m² gedeelte vloer luth.

(3)

Wenen

Theater luth

Part. Pius Platz

Tel. 587 3394

Nota: nieuw

Adreslijst orgelbouwers

fa. J.J. Elbertse & Zn.
Oranjelaan 2
3761 BW SOEST
Nederland
tel. 00-31-2155-12592

fa. Pels-D'Hondt
Dorp 73
3170 HERSELT
tel. 014-544658

Manufacture d'orgues Luxembourgeoise
LINTGEN
Luxembourg
tel. 00-352-32345

Johannes Klais Orgelbau GmbH
Kölnstraße 148
D 5300 BONN 1
Bundesrep. Deutschland
tel. 00-49-228-632484

gebouwen Tel 051.56.60.03

Louche

en st. 31. 8110

Korte marke - ~~Le~~

ingel) _____ Zorren -

Tel. 056.51.1382

driessen Jv. Annessen

medietruenht. 10-12

00 Mienen.

Het Acher van
Koois van de Luide
deert toegevoegd te worden:
Griet straat, 20.
3514. V.J. UTRECHT.
Nedslaeed.

00-31-30-731.399.

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 16 april 1988

Aan de heer S. de Riemaecker,

Geachte Heer,

In opdracht van onze kerkfabriek, ben ik zo vrij U
in bijlage een exemplaar over te maken van het bestek
betreffende de herstellingen aan het orgel van de
Kristus Koning kerk, te Antwerpen.

Mag ik U verzoeken, Geachte Heer, dit bestek te willen
inzien en zo mogelijk, voorzien van uw bemerkingen, ten
spoedigste te willen terugzenden ?

Met mijn dank bij voorbaat en oprechte groeten,

P. Vriens

pastoor

Kerkfabriek Kristus Koning

Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN

Antwerpen, 16 april 1988.

Aan Kanunnik Joris,

Geachte Heer,

In opdracht van onze kerkfabriek, ben ik zo vrij U
in bijlage een exemplaar over te maken van het bestek
betreffende de herstellingen aan het orgel van de
Kristus Koning kerk, te Antwerpen.

Mag ik U verzoeken, Heer Kanunnik, dit bestek te willen
inzien en zo mogelijk, voorzien van uw bemerkingen
ten spoedigste te willen terugzenden ?

Met mijn dank bij voorbaat en oprecht groeten,

P. Vriens

pastoor

Algemene bepalingen bij de offerte-aanvragen voor het uitvoeren van de in het onderstaande beschreven werkzaamheden aan het orgel van de Christus Koning-kerk te Antwerpen

Algemeen

Op de leveringsvoorwaarden en het op te stellen contract zal uitsluitend Belgisch recht van toepassing zijn.

Valuta

De orgelbouwer dient zijn prijzen op te geven in de valuta van het land waarin zijn bedrijf gevestigd is. Bij de vergelijking van de offertes zullen alle prijzen volgens de dagkoersen in Belgische franken omgerekend worden. Bij het opmaken van het contract zal van wisselende koersen uitgegaan worden, waarbij echter wel een begrenzing van de koersen overeengekomen zal worden.

Wijzigingen materiaalprijzen en loonkosten

Wijzigingen in materiaalkosten zullen worden doorberekend tot aan de datum waarop de aanvang der werken is overeengekomen.

Wijzigingen in loonkosten zullen verrekend worden op basis van de loonkostenontwikkeling in het land waarin de orgelmaker gevestigd is.

Garantie

Van de orgelmaker zal een garantieperiode van tien jaar geëist worden.

Levertijd

De orgelmaker dient in de offerte de te verwachten levertijd en uitvoeringstermijn te vermelden.

Offertes

De orgelmaker dient voor een bezoek aan het orgel een afspraak te maken met de adviseur.

De orgelmaker dient ruim tevoren als referentie een of meer orgels op te geven waarbij hij in een recent verleden vergelijkbaar werk heeft moeten uitvoeren. Bij een bezoek van de adviseur aan deze instrumenten dient hij de toegang tot het orgel te regelen.

De offertes moeten uiterlijk op 30 juni 1988 in verzegelde enveloppen bij de kerkfabriek binnen zijn. Te laat binnengekomen offertes worden niet meer in aanmerking genomen. Op bovengenoemde datum zullen de offertes in het bijzijn van minstens één lid van de kerkfabriek en de adviseur tegelijk geopend worden. Daarna zal de kerkfabriek, op basis van de beoordeling van de offertes door de adviseur, de orgelmaker aanwijzen die het werk zal gaan uitvoeren. In de beoordeling van de offertes zal, waarin naast prijs ook de kwaliteit van de voorgestelde materialen, onderdelen en constructies zal meewegen, evenals de kwaliteit van de als referentie opgegeven werken.

Beschrijving der uit te voeren herstelwerkzaamheden aan het Klaais-orgel van de Christus Koning-kerk te Antwerpen.

Het Klaais-orgel van de Christus Koning-kerk te Antwerpen is in 1930 gebouwd voor de daar gehouden wereldtentoonstelling. Het instrument telt 72 sprekende registers, waarvan 3 transmissies, verdeeld over hoofdwerk, rugpositief, zwelwerk, borstwerk en pedaal. Het is gebouwd volgens het elektro-pneumatische kegelladen-systeem. De dispositie is de volgende:

I. Rückpositiv	II. Hauptwerk	III. Schwellwerk
1. Rohrgedackt 8'	21. Praestant 16'	44. Lieblich Gedackt 16'
2. Quintadena 8'	22. Quintadena 16'	45. Geigenprincipal 8'
3. Zartflöte 8'	23. Kupferprincipal 8'	46. Holzflöte 8'
4. Praestant 4'	24. Offenflöte 8'	47. Viola di gamba 8'
5. Spitzflöte 4'	25. Nachthorngedackt 8'	48. Bourdon 8'
6. Sifflöte 2'	26. Dulciana 8'	49. Salicional 8'
7. Nachthorn 1'	27. Singendprincipal 4'	50. Vox coelestis 8'
8. Tertian 2f.	28. Hohlflöte 4'	51. Schweizerpfeife 4'
9. Zimbel 2-3f.	29. Kupferoctave 4'	52. Querflöte 4'
10. Krumhorn 8'	30. Spitzquinte 2 $\frac{1}{2}$ '	53. Octave 4'
	31. Superoctave 2'	54. Waldflöte 2'
11. II-I	32. Gemshorn 2'	55. Sesquialtera 2f.
12. III-I	33. Cornett 3-5f.	56. Grosse Cymbel 4-5f.
13. IV-I	34. Mixtur 4-5f.	57. Bombarde 16'
14. Sub in I	35. Dulcian 16'	58. Trompete 8'
15. I-I	36. Trompete 8'	59. Clairon 4'
16. Super II-I	37. Kopffregal 4'	
17. Sub III-I		60. Tremolo
18. Super III-I	38. I-II	61. IV-III
19. Sub IV-I	39. III-II	62. Sub in III
20. Super IV-I	40. IV-II	63. III Normallage ab
	41. Super in II	64. Super in III
	42. Super III-II	
	43. Super IV-II	
IV. Brustwerk	Pedaal	
65. Diapason 8'	81. Untersatz 32'	93. Baßtrompete 8'
66. Rohrflöte 8'	82. Principalbaß 16'	94. Schalmey 4'
67. Gemshorn 8'	83. Violonbaß 16'	
68. Principal 4'	84. Subbaß 16'	95. Gedacktbaß 16'
69. Blockflöte 4'	85. Quintbaß 10 $\frac{3}{4}$ '	96. Baßflöte 8'
70. Flageolett 2'	86. Octavbaß 8'	97. Bombarde 16'
71. Nachthornterz 1 $\frac{1}{2}$ '	87. Gedacktpommer 8'	
72. Superquinte 1 $\frac{1}{2}$ '	88. Choralbaß 4'	98. I-Ped
73. Carillon 2f.	89. Flachflöte 2'	99. II-Ped
74. Scharif 3-4f.	90. Hintersatz 3-7f.	100. III-Ped
75. Oboe 8'	91. Contraposaune 32'	101. IV-Ped
76. Geigend Regal 4'	92. Posaune 16'	102. Super III-Ped
77. Tremolo	De nrs. 95-97 zijn transmissies uit het zwelwerk.	
78. Sub in IV	De beide 32' registers zijn units.	
79. IV Normallage ab	Manuaalomvang: C-c'	
80. Super in IV	Pedaalomvang: C-g'	

De superoctaafkoppels zijn voor een deel van de registers reëel uitgebouwd. Die van hoofdwerk en borstwerk zijn op afzonderlijke laatjes ondergebracht. Deze zijn momenteel afgekoppeld en verkeren in een slechte staat, evenals de bijbehorende pijpen.

De Trompet en Clairon van het zwelwerk staan op een aparte lade met een hogere druk en een eigen ventilator. Deze lade is reeds lang afgekoppeld.

1. Pijpwerk

De pijpen zijn vrijwel alle nog in goede staat. Zij dienen grondig gereinigd te worden. Bij de labiaalpijpen moet de bevilting van de hoeden en de beledering van de stoppen waar nodig vernieuwd worden. Bij de tongwerken moeten de lepels waar nodig weer vlakgeschuurd worden en de tongen van oxidatie ontdaan. Alle beschadigingen aan pijpen dienen hersteld te worden. Intonatiegebreken en hinderlijke ongelijkmatigheden in de intonatie moeten verholpen worden.

2. Windladen

De linker windlade van het hoofdwerk is reeds geheel hersteld, zodat de in het volgende beschreven werkzaamheden daarop geen betrekking hebben.

a. Algemene herstellingen

De windladen geven met uitzondering van de trompetlade van het zwelwerk, geen merkbare problemen.

Bij de reeds gerestaureerde windlade van het hoofdwerk is echter gebleken dat de kegels te plat en de randen van de kegelgaten te scherp zijn. De beledering van de kegels is daardoor op deze randen totaal ingedrukt, waardoor de kegels niet geheel meer sluiten. Dit is nu nog aanvaardbaar, daar de lekkages te klein zijn om de pijpen te doen spreken. Ze zijn echter op enkele plaatsen wel reeds te constateren. Het is daarom twijfelachtig of de laden nog lang goed zullen blijven functioneren als het orgel na de herstellingen weer frequent zal worden bespeeld.

Ook is bij de gerestaureerde lade vastgesteld dat sommige pijpenstokken enigszins kromgetrokken zijn. Dit is mede het gevolg van het gebruik van niet onberispelijk hout.

Tenslotte is in de genoemde lade op enkele plaatsen aantasting door de memel geconstateerd. Deze is niet verontrustend, maar dient wel behandeld te worden.

Op één uitzondering na, zijn er geen barsten vastgesteld.

Hoewel niet onderzocht, mag aangenomen worden dat de andere windladen, tengevolge van dezelfde constructie- en materiaalproblemen, dezelfde problemen kunnen gaan vertonen als de linker hoofdwerkslade. Daarom moeten de volgende herstellingen worden uitgevoerd:

- Reinigen en waar nodig vlakken van de membraanlijsten.
- Vernieuwen van alle membranen in de beste kwaliteit membraanleder.
- Vernieuwen van alle toetsbalgjes.
- Opnieuw belederen van de registerbalgjes in de laden.
- Vervangen van de kegels door meer conische exemplaren, inclusief messing draden en houten bevilte moeren. Voor de beledering van de nieuwe kegels moet goed schapeleer gebruikt worden.
- Conisch afschuinen en uitbranden van de randen van de kegelgaten.
- Vernieuwen van de geleidstiften van de kegels.
- Vlakken van de pijpenstokken.
- Herstellen of vervangen van beschadigde conducten. Dit mag in een ander materiaal dan het huidige karton.

- Verwijderen van het molton afsluitingsmateriaal van de aansluiting met de pijpenstokken, dichtplakken van de cancellen met degelijk papier en aanbrengen van nieuwe afdichtingen uit een duurzaam en goed afsluitend materiaal. Met welk materiaal dit zal gebeuren, moet in de offerte vermeld worden.
- Verlijmen van eventuele barsten.
- Waar nodig, behandelen tegen de memel.
- Opnieuw aansluiten van de pneumatiekbuis bij de registertraktuur van de trompetlade van het zwelwerk

b. De laden van de superoctaafkoppels

De uitbreidingen van de superoctaafkoppels van hoofdwerk en borstwerk staan op afzonderlijke kleine windladen opgesteld en zijn niet meer aangesloten. Ze maken de indruk in een slechte staat te verkeren, terwijl het pijpwerk erop totaal vervuild is. Aan deze laatjes moeten dezelfde herstellingen uitgevoerd worden als aan de overige windladen.

Daarbij moeten de afgekoppelde conducten waarmee ze op de wind aangesloten waren, hersteld of vervangen en opnieuw aangesloten worden.

De verwormde stellingen waarop ze staan moeten door nieuwe vervangen worden. Daarbij moeten deze laden tenminste op de hoogte van het looppad worden gebracht, om onderhoud te gemakkelijker te maken en opnieuw verwaarlozen te voorkomen.

3. Balgen en windkanalen

De balgen zijn kennelijk al eens opnieuw belederd geweest. Dit leder is nog in goede staat, zodat herstellingen aan de balgen niet nodig zullen zijn. De windkanalen vertonen bij verscheidene verbindingen lekken, die veroorzaakt worden door het verdrogen van de lederstroken waarmee deze afgedicht zijn. Het aanbrengen van nieuwe stroken is noodzakelijk.

De tremulant van het zwelwerk functioneert niet meer en zal hersteld moeten worden.

De beschadigde en lekkende karton-conducten, die voor het aansluiten van sommige frontladen en relais gebruikt zijn, moeten hersteld of vernieuwd worden. In geval van vernieuwing moet het materiaal opgegeven worden.

4. Ventilatoren

De grote Meidinger windmachine functioneert nog goed en moet slechts nagezien en gesmeerd worden. De afzonderlijke ventilator voor de trompetlade van het zwelwerk functioneert nog wel, maar was door de moeilijk bereikbare plaats niet te onderzoeken. Het is derhalve mogelijk dat deze om dezelfde reden te weinig gesmeerd is en vervangen zal moeten worden. Naar het zich laat aanzien zal echter nazicht en smeren voldoende zijn. Mocht vervangen nodig zijn, dan zal in overleg met de adviseur tegen meerprijs een nieuwe ventilator (Meidinger of Ventus) geleverd moeten worden.

5. Zwakstroom-voorziening

In plaats van de oude omvormer moet een gelijkrichter geplaatst worden van 24 V en minstens 60 A. De resterende fluctuatie in de gelijkstroom moet $\leq 0,5\%$ zijn.

6. Traktuur

De elektrische traktuur dient tot aan de magneten geheel nieuw te worden aangelegd, daar de huidige traktuur verouderd en onoverzichtelijk van opzet is en de isolatie van de kabels onbetrouwbaar geworden is. Eventuele defecte magneten dienen hersteld of vervangen te worden.

7. Speeltafel

a. Afkoppelen en verplaatsen oude speeltafel

De geringere bedrijfszekerheid en gecompliceerde inrichting van de speelhulpen maken restauratie van de oude speeltafel onwenselijk. Daarom moet een nieuwe speeltafel geplaatst worden, waarbij de oude als karakteristiek produkt uit de bouwtijd, ergens anders op het doxaal ondergebracht moet worden.

b. Afkoppelen oude Setzer-toestellen

De oude elektro-pneumatische Setzer-toestellen vormen eveneens een karakteristiek product uit de bouwtijd en zijn voor de mogelijkheden van die tijd goed geconcepieerd. Ze zijn echter te kwetsbaar om op lange termijn betrouwbaar te kunnen functioneren en bieden voor het geld dat restauratie zou kosten te weinig combinaties. Daarom moeten ze afgekoppeld worden en op hun oude plaats blijven staan.

c. Leveren nieuwe speeltafel

Er moet een nieuwe speeltafel van eikenhout vervaardigd worden, waarbij voor de panelen eiken multiplex gebruikt mag worden. De manualen moeten in dezelfde maten vervaardigd worden als de oude. De ondertoetsen moeten met eerste keus beenbeleg belegd worden, de boventoetsen dienen van ebbenhout gemaakt te worden. Het pedaalklavier moet van eikenhout vervaardigd worden en moet, in tegenstelling tot het huidige, concaaf maar niet straalvormig aangelegd worden. De registers moeten aangebracht worden in de vorm van door de Setzer te bewegen knoppen, aan weerszijden van de manualen aangebracht in verticale rijen, naar Amerikaans model. De namen van de in de dispositie gecursiveerde registers moeten in een andere kleur worden aangebracht, bij voorkeur rood.

In de speeltafel moet een computer-Setzer aangebracht worden met 256 combinaties. Bij de offerte moet opgegeven worden van welk type deze zal zijn. Verder moet nader gespecificeerd worden hoe de toetstraktuur met de koppelingen aangelegd zal worden. Daarbij dient er wel op gelet te worden dat zodanige onderdelen gebruikt worden, dat wisselstukken vanuit België gemakkelijk en snel verkrijgbaar zijn. Voor alle bewegende kontakten moeten zilvertakten gebruikt worden. De aanleg van het inwendige van de speeltafel moet overzichtelijk zijn en alle delen moeten voor reparatie gemakkelijk bereikbaar zijn.

De volgende speelhulpen moeten aanwezig zijn:

- 256 generale Setzerkombinaties met de bijbehorende drukknoppen en voetspistons. Tussen de klavieren worden geen knoppen aangebracht. Een tuttiknop is niet nodig.
- Een generaalcrescendo. Dit moet ofwel instelbaar zijn ofwel een keuze uit vier vaste mogelijkheden bieden.
- Een zweltrede.

Behalve de reeds genoemde moeten nog de volgende voetspistons aangebracht worden:

- Per klavier een afsteller voor de gecursiveerde registers.
- Een generale afsteller voor de gecursiveerde registers.
- Voetspistons die de registerknoppen van de koppels I-I, II-I, III-I, IV-I, IV-III, I-P, II-P, III-P en IV-P in- en uitschakelen.
- Een piston voor het in- en uitschakelen van het generaalcrescendo.

Verder moet er een voltmeter aanwezig zijn, een meter die de stand van het generaalcrescendo aangeeft en schakelaars voor het inschakelen van de ventilato-

ren en de gelijkrichter. Deze schakelaars moeten niet in de bakstukken worden aangebracht, zoals bij de huidige speeltafel.

Voor de afstellers van de gecursiveerde registers en het generaalcrescendo moeten boven de betreffende pistons controle-lampjes aangebracht worden. Voor de schakelaars van de ventilatoren en gelijkrichter eveneens.

8. Zwelkast

De werking van de zwelkast moet hersteld worden, hetzij door restaureren van de bestaande toestellen (herbelederen balgjes, vernieuwen membranen), hetzij door het plaatsen van nieuwe toestellen. In de offerte dient opgegeven te worden op welke wijze dit zal worden uitgevoerd.

Hoe effectief de zwelkast is, is ook in de huidige toestand moeilijk te beoordelen. Mogelijk zou het wenselijk blijken de (dubbele) wanden van een betere geluidsisolatie te voorzien. Er moet een aparte prijs worden opgegeven, waarvoor dit werk uitgevoerd zal worden indien dat nodig blijkt.

De vensteropening achter in de zwelkast moet met hout of een goede kwaliteit multiplex dichtgemaakt worden. In alle gevallen moet materiaal gebruikt worden dat tegen de memel bestand is.

9. Verwormde delen van stellingen

Op sommige plaatsen zijn delen van de stellingen waarop de windladen en balgen rusten, sterk door de memel aangetast. Deze delen moeten vervangen worden, terwijl alle licht aangetaste delen tegen memel behandeld dienen te worden.

10. Houtbekleding onderkast

Een groot deel van de onderkast is momenteel met donker geverfde zachtboard-platen afgetimmerd, wat waarschijnlijk van het begin af aan zo geweest is, maar dermate lelijk, dat wijziging hiervan gewenst is. De eenvoudigste oplossing zou zijn, het zachtboard te vervangen door verticale houten planken met open voeg, zoals nu reeds het geval is aan de uiteinden van de kast. Het zou echter veel fraaier en meer in overeenstemming met de rest van de kerk zijn om de gehele betimmering te vervangen door eiken paneelwerk. Voor de panelen zelf zou eiken multiplex gebruikt kunnen worden.

Voor beide mogelijkheden moet een prijs opgegeven worden. In beide gevallen mag de betimmering in het midden echter niet hoger gaan dan het niveau van de windladen van hoofd- en borstwerk. Terwille van een betere klankuitstraling moet vanaf die hoogte zaagwerk aangebracht worden. Ook dient in beide gevallen gezorgd te worden dat de pneumatische hulpspeeltafel en de balgen in de onderkast goed bereikbaar blijven.

De betimmering binnenin de kast onder het zwelwerk moet zodanig gewijzigd worden, dat de ventilator voor de trompetlade voor onderhoud goed bereikbaar wordt.

11. Transport

Voor transport dient een aparte prijs opgegeven te worden.

Algemene bepalingen

- Voor alle werken moeten beproefde onderdelen en materialen van de beste kwaliteit gebruikt worden. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de beschikbaarheid van reserve-onderdelen op langere termijn.
- Alle montage- en demontagekosten dienen bij de betreffende werkzaamheden ingecalculeerd te worden.
- In alle gevallen waarin de orgelmaker vrij wordt gelaten in de keuze van constructies of materialen, dienen deze in de offerte nauwkeurig te worden gespecificeerd.
- Alle prijzen dienen inclusief eventuele invoerrechten opgegeven te worden.
- Van de te verwachten reis- en verblijfskosten, die niet bij de prijs inbegrepen zijn, moet een globale schatting gemaakt worden, uitgesplitst in reiskosten en verblijfskosten.

Koos van de Linde

aan akkoord

J. JORIS

Project lastenboek
Orjel

1 APR. 1988

1) Lastenboek: bepaal^{de} meer p: de toulleraal

beschrijving krijgen aan de
orjelboeken van met een type en
kwaliteit dat zal gebruikt
worden - steeds de hoogte
kwaliteit - van de te gebruiken
de de delen. van bepaalde kwaliteit

2) Na het geven lesje/orjel door Elbert (stijl)
kan eventueel het lastenboek verder
aangepast worden, dat definitief
zal beslist worden op dinsd. 7 April.

3) De bij op paven julle ^{verhaal} ~~gegeven~~ worden
huvoerrechten in bespreken.

4) Bij Lastenboeken = ~~Verstake~~ voorwaarden
inweden dat Belg. Wetgev. v. Doofong
^{na op draelt}
Lidexatie van Pouen / v. Land / oostong.
geen Lidexatie van Materialen.

5) Druk versie → ± 15 April.

Fa. J. J. ELBERTSE & ZN. - ORGELMAKERS

SOEST - ORANJELAAN 2 en 4 - TELEFOON (02155) 12592 - POSTREKENING No. 97189

Opgericht 1917

NIEUWBOUW - RESTAUREREN - ONDERHOUD en STEMMEN

3761 BW SOEST, 23 december 1987

Het bestuur der Kerkfabriek Kristus Koning
Louis Strausstraat 1
2020 ANTWERPEN
België

Fol.

00/31 2155. 12592

Geacht Bestuur,

Naar aanleiding van uw verzoek daartoe van 14 december 1987 en na ons onderzoek ter plaatse op 14 december 1987 in aanwezigheid van uw adviseur, de heer K. van de Linde, doen wij u hierbij offerte met betrekking tot het Klais-orgel in de Kristus Koningkerk te Antwerpen.

Hierbij onderscheiden wij de volgende punten:

1. Restauratie linker windlade van het Hoofdwerk.
2. Opnieuw aansluiten Trompetlade Zwellwerk.
3. Levering van een nieuwe gelijkrichter.

Tijdens ons onderzoek ter plaatse is gebleken dat de doorspraak in deze windlade te wijten is aan de verharde belering van de kegels. Naar onze mening zijn de kegels tevens te vlak uitgevoerd, zodat deze bij de geringste verharding van het leder niet meer goed kunnen afsluiten. Wij stellen derhalve voor deze kegels te vervangen door nieuwe - meer conische - kegels met nieuwe bedrading.

De lederen membranen en balgjes van deze windlade zijn ook aan vervanging toe; deze zullen door nieuwe, van hoogwaardige kwaliteit leder gemaakte, membranen worden vervangen.

Deze membranen hebben een levensduur van ten minste 25 jaar. Bij een min of meer constante vochtigheidsgraad geldt deze levensduur.

Bij de meeste pijporgels blijkt echter dat deze levensduur vaak uitloopt tot 30 à 35 jaar voordat zich echte problemen gaan voordoen.

Gezien de door ons niet te beïnvloeden vochtigheidsgraad in uw kerk is de door u genoemde garantietermijn van 25 jaar onzes inziens niet reëel; hiervoor geldt onze normale, lange garantietermijn van 10 jaar, zoals aangegeven in bijgaande leveringsvoorwaarden.

Omschrijving van de uit te voeren werkzaamheden:

1. Restauratie linker windlade van het Hoofdwerk.

Het uitnemen van het gehele pijpwerk van deze windlade met de pijpenroosters en pijpenstokken.

Het verwijderen van de membraanlijsten en de oude kegels met bedrading en houten moeren, inclusief de registerbalgjes.

Het vervoeren van deze onderdelen naar onze werkplaats te Soest.

13.500
x 19

256.500

Het reinigen van het pijpwerk en het uitkloppen van de deuken hierin.
 Waar nodig zullen beschadigingen gerepareerd worden.
 De grotere metalen pijpen en de houten pijpen zullen ter plaatse gereinigd en waar nodig gerepareerd worden.
 De bevilting van de deksels van de metalen pijpen is hier en daar aangevreten door mot. Dit vilt zal waar nodig vernieuwd worden. Dit geldt tevens voor de bevilting en belering van de stemstoppen van de houten pijpen.
 De pijpenroosters zullen gerepareerd worden.
 De pijpenstokken zullen schoongemaakt worden en ontdaan worden van het molton afsluitingsmateriaal, dat ook is aangetast door mot. Hiervoor in de plaats zal een goed afdichtingsmateriaal aangebracht worden.
 De membraanlijsten zullen ontdaan worden van de oude membranen en gereinigd worden. Eventueel kromgetrokken membraanlijsten zullen worden gevlaakt.
 Het vervaardigen en aanbrengen van 549 nieuwe membranen en 8 nieuwe registermembranen.
 Het opnieuw beleren van de 8 registerbalgjes
 Het vervaardigen van 549 (+ 2) nieuwe beleerde kegels.
 Deze zullen meer conisch zijn dan de huidige met nieuwe messing bedrading en nieuwe houten bevilte moeren.

Het vervoeren van alle vernieuwde en gerestaureerde onderdelen naar Antwerpen.
 Gebleken is dat in de windlade en pijpenstokken een lichte houtwormaan-tasting voorkomt. Dit zal, alvorens de opbouw een aanvang neemt, terdege worden behandeld met een goed houtwormbestrijdingsmiddel (Conserduc).
 Het reinigen en repareren van de achtergebleven grote metalen en houten pijpen en het reinigen van de windlade.
 Het aanbrengen van de nieuwe beleerde kegels in de windlade en het zonodig aanpassen van de schuimte van de kegelaafsluiting.
 Het belijmen van de windlade met hiervoor geschikt papier en het plaatsen van de pijpenstokken met pijpenroosters en pijpwerk.
 Het aanbrengen van de membraanlijsten en het zorgvuldig afregelen van de werking van de kegels.
 Het aanbrengen van de nieuw beleerde registerbalgjes.

Het na-intoneren en geheel stemmen van het gereinigde pijpwerk op de bestaande toonhoogte.

2. Opnieuw aansluiten Trompetlade Zwelwerk (incl. superoctaaf).

Tijdens ons onderzoek hebben wij een pijpenstok van deze windlade ver-wijderd, waaruit bleek dat ook deze kegels aan vernieuwing toe zijn. Het is mogelijk dat deze momenteel nog afsluiten; wij kunnen u hiervoor echter geen garantie geven.

Wij gaan er dan ook vanuit dat deze 146 (+2) kegels en 146 (+2) membranen vernieuwd zullen worden en dat de twee registerbalgjes opnieuw beleerd zullen worden.

Voor de omschrijving van dit werk verwijzen wij u naar het onder punt 1 genoemde.

Na reiniging van de Tongpijpen zullen de lepels en tongen met zeer fijn schuurpapier worden gereinigd, waarna ze zullen worden gestreken.

De afgekoppelde pneumatiekbuizen zullen worden aangekoppeld.

9.500
 819
 172.900

3. Levering van een nieuwe gelijkrichter.

Deze gelijkrichter zal geleverd worden voor stroomsoort 220-380 Volt, 63 A. en zal instelbaar zijn voor 24-26-28 Volt.

De aansluiting van deze gelijkrichter aan de 220-380 Volt zal moeten worden uitgevoerd door een erkend installateur, die hiervoor ook de thermische beveiliging dient te verzorgen.

De aansluiting van de zwakstroom zal door ons worden uitgevoerd.

Tevens willen wij u melden dat ons gebleken is dat er zich in het binnenwerk van het instrument nogal wat houtwormaantasting bevindt, vooral in het stellingwerk hier en daar zorgwekkend.

Wij zullen in de direkte omgeving van de onderhanden zijnde windlade(n) dit zo effectief mogelijk trachten te bestrijden.

Wél zal moeten worden overdacht om in de nabije toekomst enkele zwaar verwormde onderdelen te vernieuwen.

De aparte windlade van het superoctaaf van de onderhanden te nemen Hoofdwerkwindlade zal door ons worden verwijderd.

Dit werd in overleg met uw adviseur besloten.

Deze windlade zal in het pijporgel worden opgeslagen, zodat de zwaar door houtworm aangetaste stelling hiervan kan worden verwijderd.

De aanneemsom van de onder 1. genoemde werkzaamheden bedraagt,-----
-----f 23.500,00.

De aanneemsom van de onder 2. genoemde werkzaamheden bedraagt, bij
gelijktijdige uitvoering,-----f 9.100,00.

De aanneemsom van het onder 3. genoemde bedraagt, bij gelijktijdige
uitvoering,-----f 2.800,00.

Ten slotte willen wij u nog een mogelijkheid aangeven om de aanneemsom van het onder punt 1 omschrevene lager te laten uitkomen, zodat u dichter bij uw aangegeven budget uitkomt:

Het gehele pijpwerk dat verwijderd dient te worden in de Kerk opslaan gedurende de uit te voeren werkzaamheden.

Schoonmaken, repareren, intoneren enz. van de metalen en houten pijpen, zoals omschreven, achterwege laten. Deze werkzaamheden kunnen in een later stadium alsnog bij een volgend onderhanden te nemen gehele of gedeeltelijke restauratie tegen een geringe meerprijs worden uitgevoerd. Wel zal het pijpwerk van de betreffende windlade gestemd worden.

Indien het achterwege laten van het hierboven omschrevene kan een bedrag van minstens gebracht worden worden op de onder 1. genoemde aanneemsom van,-----f 6.000,00.

Indien u mocht besluiten alléén het onder punt 2. genoemde te laten uitvoeren, dan bedraagt de aanneemsom,-----f 12.500,00.

De genoemde bedragen zijn berekend onder de voorwaarden, zoals genoemd in bijgaande leveringsvoorwaarden en zijn exclusief B.T.W.

2.800
x 19

53.200

446.500

172.900

53.200

672.600

114.000

837.500

446.500
- 114.000
332.500

Wij hopen en vertrouwen met het vorenstaande aan uw verzoek voldaan te hebben en zien uw berichten hieromtrent met belangstelling tegemoet.

Inmiddels verblijven wij,

met vriendelijke groeten,
hoogachtend,
Fa. J.J. ELBERTSE & Zn.

J.G.M. Elbertse

Bij Schaffing Koos v.d.L.

360.000.

Pris Elbertse.

672.000. (+ 87 %)

Pels-D'Hondt
Orgelbouw bvba
Herselt

Kerkfabriek Kristus Koning
Louis Strausstraat
2020 ANTWERPEN

Herselt, 22 december 1987

Geachte Kerkfabriek,

Dank voor uw offerte-aanvraag van 14 december jongstleden. Het doet ons inderdaad plezier dat de Kerkfabriek vast besloten is om het interessante Klaisorgel terug in goede toestand te brengen.

Na het bestuderen van het lastenboek en andermaal een bezoek te hebben gebracht aan het orgel, samen met de heer K. van de Linde, deel ik u graag het volgende mee: gelet op de grote omvang van het instrument, op de onderkomen toestand ervan - er is nooit een erg intensief onderhoud gebeurt -, op de povere materialen die Klais tijdens de Duitse crisisjaren moest gebruiken en op de waterschade die het orgel in de loop der jaren heeft ondergaan, zijn wij van mening dat het risicopercentage (zoals ik u vroeger reeds geschreven heb) te hoog is voor een forfaitaire aanneming. Op een orgel van dergelijke omvang dat in een dermate slechte toestand is, kunnen wij geen garantie geven bij eerder beperkte werkzaamheden. Wij zouden wel akkoord kunnen gaan, zoals ook reeds vroeger gemeld is, met het uitvoeren van werkzaamheden in regie. Voor het budget van 340.000 fr. (inclusief B.T.W., *→ 1000/1000* vervoer en klein materiaal) zouden wij met twee vaklieden gedurende negentien dagen kunnen werken. Tijdens die periode worden de lekkende kegels van de windladen aangepast, de afgekoppelde registers terug aangesloten en het orgel zoveel mogelijk in een betere toestand gebracht.

Wij vernamen dat men kortelings een nieuwe speeltafel wenst te plaatsen. Dit lijkt ons een wijze beslissing. Bij andere grote orgels in Vlaanderen hebben wij ondervonden dat dit de beste oplossing is.

Wij hopen dat u ons standpunt begrijpt. Wij vinden het niet geoorloofd dat bij dergelijke onvoorspelbare werken ofwel de orgelbouwer, ofwel de Kerkfabriek er een abnormaal groot verlies of winst aan overhoudt. In het buitenland trouwens is

het normaal dat dit soort werkzaamheden op de hier beschreven manier wordt uitgevoerd, tenzij men het orgel voor een groot bedrag volledig restaureert.

Met de meeste hoogachting en de beste wensen voor 1988

Gerard Pels,
zaakvoerder